

Tampereen kaupungin opiskeluhuolto- suunnitelma 2023–2025

Koulutuksen järjestäjien yhteinen osuus

Kuva: Laura Hoppo

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Opiskeluhuollon kokonaisuus.....	4
2.1. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset ja oppilaitoskohtaiset ryhmät.....	5
2.1.1. Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä	5
2.1.2. Koulutuksen järjestäjien monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä	6
2.1.3. Oppilaitoskohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä	7
2.1.4. Yksilökohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä (MAR).....	7
2.2. Opiskeluhuollon rekisterit ja kertomukset	8
2.3. Yksilökohtaista opiskeluhoitoa koskevia salassapitosäädöksiä.....	9
3. Opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus – tuloksia ja käytäntöjä.....	10
3.1. Kouluterveyskysely	11
3.2. Muut seurannat ja kyselyt	16
3.3. Kyselyistä ja seurantatiedoista nousevat teemat.....	18
4. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista	21
4.1. Opiskelijamäärät lukuvuonna 2022–2023.....	21
4.1.1. Esi- ja perusopetus	21
4.1.2. Toisen asteen koulutus.....	24
4.2. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut	28
4.2.1. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	28
4.2.2. Psykologi- ja kuraattoripalvelut.....	28
5. Opiskeluhuollon toimenpiteet.....	30
6. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat.....	34

1. Johdanto

Opetushallitus on uudistanut opetussuunnitelmien perusteet ja määräyksen ammatillisen koulutuksen opiskeluhoillon keskeisistä periaatteista sekä tavoitteista oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiksi siten, että koulutuksen järjestäjät ottavat lain 13 §:n mukaiset opiskeluhoiltosuunnitelmat käyttöön 1.8.2023. Suunnitelman sisältö ja rakenne noudattavat Opetushallituksen määräystä.

Tämä Tampereen kaupungin ylläpitämien esi- ja perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen sekä yksityisten oppilaitosten opiskeluhoiltosuunnitelman yhteinen osuus sisältää periaatteet ja käytänteet opiskeluhoillon toteuttamisesta. Yhteinen suunnitelman osuus on laadittu yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhoillon palveluita tuottavien toimijoiden kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa on kuultu myös lasten ja nuorten näkemyksiä opiskeluhoillosta ja sen toteuttamisesta.

Tampereella koulujen, oppilaitosten ja opiskelijoiden arjessa toteutuvan opiskeluhoillon järjestäminen kuuluu sekä kaupungille että Pirkanmaan hyvinvointialueelle. Tampereen kaupunki on vastuussa opiskeluhoillon kokonaisuuden suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoillosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Tämän yhteisen osuuden toteutumista seurataan ja sitä tarkistetaan kahden vuoden välein. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoiltosuunnitelmat liitetään tämän yhteisen osuuden liitteiksi ja osaksi kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Yhteisen suunnitelman työstämisessä on kuultu erilaisia yhteistyöryhmiä:

- Monialaisen opiskeluhoillon ohjausryhmän kokouksissa käydyt keskustelut
- Seuraavia ryhmien näkemyksiä ja kommentteja on selvitetty opiskeluhoiltosuunnitelman luonnoksesta ajalla 21.3.2023–24.5.2023:
 - kaupungin sisäiset ryhmät
 - vammaisneuvosto 21.3.2023
 - lasten parlamentti 4.4.2023
 - maahanmuuttajaneuvosto 10.6.2023
 - nuorisovaltuusto 3.5.2023
 - Tampereen vanhemmat ry 18.4.2023
 - Tampereen lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön nuorten ryhmä 19.4.2023

Yhteinen osuus käsitellään päätöksenteossa seuraavasti:

- Elinvoima- ja osaamislautakunta 23.8.2023
- Kasvatus- ja opetuslautakunta 20.6.2023
- Kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi lautakuntien käsittelyn jälkeen
- Järjestäjäkohtaiset opiskeluhoiltosuunnitelmat hyväksytään palveluista vastaavissa lautakunnissa kesä- ja elokuussa 2023

2. Opiskeluhuollon kokonaisuus

Kuva: Tampereen kaupunki, Susanna Lyly

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämisestä oppilaitosyhteisössä sekä näiden edellytysten lisääviä toimia.

Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden tehtävä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 ja 4 §:n mukaan ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitoksen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa myös opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.

Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, jonka lähtökohtana on opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja kuulluksi tuleminen, sekä yksilökohtaisena opiskeluhoiltona, jolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavaa opiskeluterveydenhuiltoa, kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoiltoa.

Koulutuksen järjestäjä vastaa:

- opetussuunnitelman mukaisen tai koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuvan opiskeluhoitosuunnitelman toteutumisesta
- soveltuvien tilojen tarjoamisesta opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi

Hyvinvointialue vastaa:

- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti sekä esiopetusikäisten neuvolaterveydenhuollon järjestämisestä
- opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opetuksessa tai koulutuksessa oleville opiskelijoille
- opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa, palvelut tarjotaan ensisijaisesti oppilaitoksessa

Opiskeluhoolto järjestetään yhteistyössä

- opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9 § ja hyvinvointialueen osalta Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 15 a §)

2.1. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset ja oppilaitoskohtaiset ryhmät

Monialaisen opiskeluhoollon suunnitelmallisuudesta, toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista vastaavat eri tasoilla toimivat ryhmät. Pirkanmaalla toimii alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä, Tampereella koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ja näiden lisäksi oppilaitoksissa ovat omat yhteisölliset opiskeluhoolloryhmät. Tarvittaessa kootaan tapauskohtaisesti myös yksilökohtaisia monialaisia asiantuntijaryhmiä yksittäisen oppilaan/opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi.

2.1.1. Alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä

Yhteistyön varmistamiseksi koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välillä on lakiin määritelty velvoite alueellisen yhteistyöryhmän muodostamisesta ja tehtävistä. Pirkanmaan hyvinvointialue yhdessä alueen kuntien kanssa toimii alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmässä on edustettuna alueella toimivat koulutuksenjärjestäjät. Alueellisen yhteistyöryhmän keskeisin tehtävä on valmistella alueellinen opiskeluhoollonsuunnitelma ja seurata sen toteutumista. Ryhmä seuraa myös opiskeluhoollon palvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista ja käsittelee yhteistyökysymyksiä.

2.1.2. Koulutuksen järjestäjien monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Opiskeluhoollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §)

Tampereella toimii koulutuksen järjestäjien yhteinen monialainen ohjausryhmä. Koulutuksen järjestäjien omat monialaiset opiskeluhoollon ohjausryhmät ja oppilaitoskohtaiset opiskeluhoolloryhmät jatkavat työskentelyään kuten aiemmin. Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollosuunnitelmat liitetään lastensuojelulain 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Ohjausryhmässä on edustettuina kaikki ne toimialat ja ammattiryhmät, joita opiskeluhoollon koskee, sekä alueella toimivat muut koulutuksen järjestäjät sekä opiskelijat ja huoltajat. Opiskeluhoollon ohjausryhmä vahvistaa järjestäjätasoisia suunnittelua, kehittämistä ja opiskeluhoollon kytkemistä osaksi koulutuksen järjestäjien muuta strategista suunnittelua.

Ohjausryhmän jäsenet:

Ojalampi Ulla (pj.), opetusjohtaja, perusopetus

Fagerlund-Jalokinos Susanna, palvelupäällikkö, opiskeluhoollon, pohjoinen, koulu- ja opiskeluterveydenhoollon, Pirkanmaan hyvinvointialue

Heinäsuu Tiia(siht.), lapsiasiamies, sivistyspalvelut

Holmqvist Ronny, rehtori, Svenska samskolan, yksityiset oppilaitokset

Jurvela Harri, kehittämisspäällikkö, perusopetus ja 2. aste

Kaivola Riitta, koulutusjohtaja, Luovi, yksityiset oppilaitokset

Luhtala Maarit, apulaisrehtori, Tammerkosken lukio

Manninen Essi, Tampereen nuorisovaltuuston edustaja, varaedustajana Nikkari Max

Perttunen Heli, vastaava neuvola- ja koululääkäri, Pirkanmaan hyvinvointialue Rautanen Heli, palvelupäällikkö, varhaiskasvatus ja esiopetus

Suvilaakso Pauliina, apulaisrehtori, sairaalaopetus

Sarvala Merja, opintoasiainjohtaja, Tredu

Tikka Sirpa, palvelupäällikkö, opiskeluhoollon, pohjoinen, psykologi- ja kuraattoripalvelut, Pirkanmaan hyvinvointialue

Toivonen Vesa, johtava rehtori, Tampereen normaalikoulu, sij. Östring Heidi ainakin 31.7.2023 saakka

Ohjausryhmän tehtävät:

- Tekee linjauksia opiskeluhoollon yhteistyötavoista sekä määrittelee toimintatapoja ja työkaluja opiskeluhoollon
- Ennakoi ja suunnittelee henkilöstömitoituksia
- Turvaa opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoollonpalvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja laatua
- Kerää, analysoi ja hyödyntää erilaisia tietovarantoja työskentelyssään ja ohjaustehtävässään sekä kehittämisen edistämässä

- Vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä
- Ohjaa ja valvoo oppilaitoskohtaisten opiskeluhooltoryhmien toimintaa
- Tukee kaikilla tasoilla koulun ja kodin yhteistyötä, opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta
- Laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman opiskeluhooltoon koskevan osan

Ryhmän jäsenet huolehtivat tiedonkulusta oman toimialansa, ammattiryhmänsä ja ohjausryhmän välillä.

2.1.3 Oppilaitoskohtainen yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä

Yhteisöllinen opiskeluhoolto edistää oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä yhteisön hyvää vuorovaikutusta ja osallisuutta. Yhteisöllinen opiskeluhoolto tukee oppilaitoksen yhteisöä ja on ensisijainen opiskeluhoollon työmuoto. Yhteisöllisessä työssä kehitetään ja edistetään oppilaitoksen terveellisyyttä, esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä koko yhteisön hyvinvointia. Siihen kuuluu myös oppilaitoksen toimintakyvystä huolehtiminen ongelma- ja kriisitilanteissa.

Monialaista yhteisöllistä opiskeluhooltoryhmää johtaa rehtori, apulaisrehtori tai muu oppilaitoksen toiminnasta vastaava johtaja tai päällikkö. Lain mukaan oppilaitoksen henkilöstö sekä kaikki muut opiskelijoiden kanssa työskentelevät ml. opiskeluhoollon kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit osallistuvat yhteisölliseen opiskeluhoollotyöhön oman työtehtävänsä ja opiskeluhoollosuunnitelman mukaisesti. Mukaan työhön kutsutaan tarvittavia paikallisia yhteistyökumppaneita sekä opiskelijoiden ja huoltajien edustus. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu säännöllisesti ennalta sovitun aikataulun mukaisesti. Tehtävät edellyttävät, että ryhmä kokoontuu suunnitelmallisesti ja riittävän usein, vähintään kerran kuukaudessa. Oppilaitos tiedottaa yhteisöllisestä opiskeluhoollosta sovitun käytännön mukaisesti. Ryhmä suunnittelee, arvioi ja kehittää toimintaansa vuosittain. Yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä käsitellyt asiat dokumentoidaan ennalta sovitulla tavalla.

2.1.4. Yksilökohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä (MAR)

Yksilökohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä (MAR) on tilannekohtainen asiantuntijaryhmä, johon voi kuulua terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, lääkäri, opinto-ohjaaja, vastuuhjaaja tai muu opiskelijan kannalta keskeinen opettaja tai opiskelijan nimeämä henkilö. Ryhmän kokoaa se opiskeluhoollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella.

Opiskelijalta ja/tai huoltajalta kysytään etukäteen suostumus ryhmän kokoamiseen sekä kokoonpanoon. Suostumus kirjataan opiskeluhoollon kertomukseen. Ensimmäisessä kokouksessa varmistetaan suostumus ja sovitaan yhdessä ryhmän toimintaan liittyvät asiat. Tarpeelliset tiedot kirjataan opiskelijakohtaiseen opiskeluhoollon kertomukseen, johon jäsenillä on käyttöoikeus. Ryhmä sopii keskuudestaan vastuuhenkilön kirjaa-jaksi. Ryhmä huomioi kaikessa työskentelyssään opiskelijan ikä- ja kehitystason suhteessa osallisuuteen ja oikeuteen päättää omista asioistaan.

Ryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäisiä konsultaatioita ja vaihtaa kyseisen opiskeluhoollollisen asian hoitamiseksi välttämättömiä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä keskinäisistä konsultaatioista ja keskusteluista tehdään kirjaukset opiskeluhooltokertomukseen ja tarvittavin osin myös niihin osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin.

Tietoja, jotka on tallennettu oppilas- tai opiskelijahuoltorekisteriin monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyn yhteydessä, saa antaa sivulliselle vain, jos siihen on luovuttamiseen oikeuttava lain säännös tai asianomaisen henkilön kirjallinen, yksilöity suostumus.

2.2. Opiskeluhoollon rekisterit ja kertomukset

Yksilöllisen opiskeluhoollon järjestämiseen liittyvistä henkilörekistereistä ja opiskeluhoollon kertomuksista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21. pykälässä. Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisteriä. Rekisteriin tallennetaan monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa laadittavat välttämättömät kirjaukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjä on nimennyt rekisterille vastuuhenkilön, joka määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin.

Jos opiskelija on myös opiskeluhoollopalvelujen piirissä, kirjataan tarvittavat asiat myös kyseisen opiskelijan sosiaali- tai terveydenhuollon tietojärjestelmiin, kuten muukin yksilökohtaisen opiskeluhoollopalvelun kannalta tärkeä tieto.

Opiskeluhoollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollon tarvetta. Kun asiantuntijaryhmän jäsenet toteuttavat jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Opiskelijalla ja alaikäisen opiskelijan huoltajalla on oikeus saada tietää, mitä tietoja opiskelijasta on rekistereihin ja kertomuksiin merkitty ja ketkä ovat hänen tietojaan käyneet lukemassa.

Opiskeluhooltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan seuraavat opiskelijaa koskevat tiedot:

- Nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- Asian aihe ja vireille panija
- Opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- Tiedot asian käsittelystä opiskeluhoolloryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- Toteutetut toimenpiteet
- Kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa

- Mikäli sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu

2.3. Yksilökohtaista opiskeluhoiltoa koskevia salassapitosäädöksiä

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon tiedot ovat salassa pidettäviä, taustalla mm. yleinen tietosuojasetus GDPR, potilaslaki, henkilötietolaki sekä julkisuuslaki. Opiskelijoiden ja/tai hoitajien osallisuus on keskiössä ja kaikessa pyritään mahdollisimman avoimeen yhteistyöhön ja luottamukselliseen suhteeseen.

Tietoja ei saa luovuttaa sivullisille ilman:

1. tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä
2. opiskelijan ja/tai hänen hoitajansa yksilöityä kirjallista suostumusta

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoillon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen taikka niihin liittyviin tehtäviin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Myös muut lait oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi määrittelevät tietojen luovuttamista (mm. lastensuojeluilmoitus tai lastensuojelun pyytämät tiedot).

Kun suostumus tietojen luovuttamiseen tarvitaan, sen tulee oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan olla kirjallinen ja yksilöity. Luovuttaja on vastuussa luovuttamastaan tiedosta; epävarmoissa tapauksissa on tärkeää tarkentaa suostumuksen sisältöä asianosaiselta (ikä- ja kehitystaso huomioiden) tai tarvittaessa konsultoida juristia. Opiskeluhoillon toimijat voivat opiskelijan/hoitajan suostumuksella järjestää yhteisiä asiakastapaamisia, esimerkiksi yhteisvastaanoton, psykologin, terveydenhoitajan, lääkärin tai kuraattorin kesken. Tällöin riittää suullinen suostumus. Suostumuksen yhteydessä sovitaan tapaamisen sisältö pääpiirteittäin. Suostumus kirjataan opiskeluhoillon toimijoiden potilas- tai asiakastietojärjestelmään.

Kaikki opiskeluhoillon rekistereissä (asiakas- ja potilastietojärjestelmät) olevat tiedot eivät ole opiskeluhoillon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömiä, jolloin kaikkia tietoja ei saa luovuttaa ilman kirjallista suostumusta opiskeluhoillon sisällä. Esimerkiksi moniammatillista lähetettä varten on tärkeää koota kaikki merkityksellinen tieto opiskelijasta ja luovuttaa toiselle opiskeluhoillon ammattilaiselle (sisältäen ei-välttämättömiä tietoja). Jos moniammatillista (nuorisovastaanotto, perheneuvola) lähetettä varten luovutetaan em. ei-välttämättömiä tietoja, tarvitaan kirjallinen yksilöity suostumus opiskelijalta ja/tai hoitajalta. Yksilöinti tarkoittaa, että asiantuntija käy opiskelijan/hoitajan kanssa läpi, mitä tietoja jatkohoitotaho edellyttää, ja pyytää niiden luovuttamiseen kirjallisen suostumuksen. Suostumuksen pyytämisestä vastaa se henkilö, joka on päävastuullinen opiskelijan asian hoidon järjestämisessä.

3. Opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus – tuloksia ja käytäntöjä

Kuva: Tampereen kaupunki, Susanna Lyly

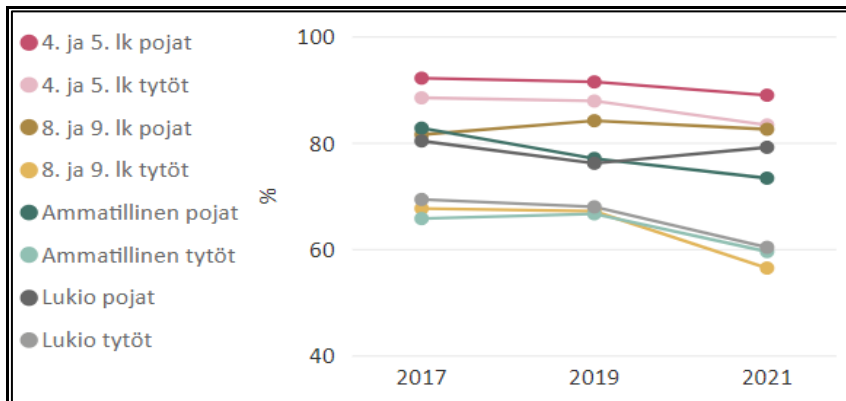
Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. Se tarkoittaa toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. Koulutuksen järjestäjäkohtainen monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koko kaupungin opiskeluhuollon omavalvonnasta. Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta vastaa oppilaitoksen rehtori, apulaisrehtori tai muu oppilaitoksen toiminnasta vastaava johtaja tai päällikkö yhteistyössä oppilaitoksen opiskelijahuoltoryhmän kanssa. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava, että opiskeluhoitosuunnitelmien seuranta, palautekyselyjen toteuttaminen ja niistä saatujen tietojen hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä toteutuvat.

Tampereen kaupungin opiskeluhuollon omavalvonnan pääasialliset tiedonlähteet ovat:

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) joka toinen vuosi toteuttama valtakunnallinen kouluterveyskysely, johon vastaavat perusopetuksen 4.-, 5.-, 8.- ja 9.-luokkalaiset, lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ammatillista perustutkintoa opiskelevat alle 21-vuotiaat. Kysely on viimeksi toteutettu keväällä 2023, ja sen tulokset ovat saatavissa syksyllä 2023
- Tea-viisarin tulokset (THL) joka toinen vuosi
- Vuosittain julkaistava Nuorisobarometri, joka mittaa suomalaisten 15–29 -vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita
- Asiakastytyväisyysskyselyt ja muut paikallisesti tehdyt selvitykset ja palautteet

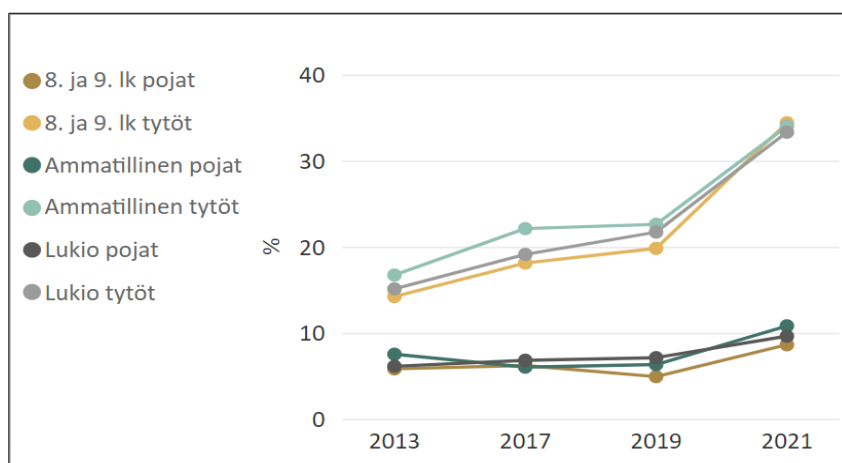
3.1. Kouluterveyskysely

THL:n kouluterveyskyselyn mukaan **opiskelijoiden tyytyväisyys elämään on ollut hieman laskussa**. Kyselyyn vuonna 2021 vastanneista tamperelaisista lapsista ja nuorista suuri osa kertoi olevansa tyytyväinen elämäänsä. Verrattuna vuoden 2019 tuloksiin tyytyväisyys elämään oli kuitenkin vähentynyt. Koulunkäynnistä kertoi pitävänsä noin kaksi kolmesta perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaisista nuorista ja noin kolme neljästä perusopetuksen 4.- ja 5.- luokkalaisista kuten myös lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.

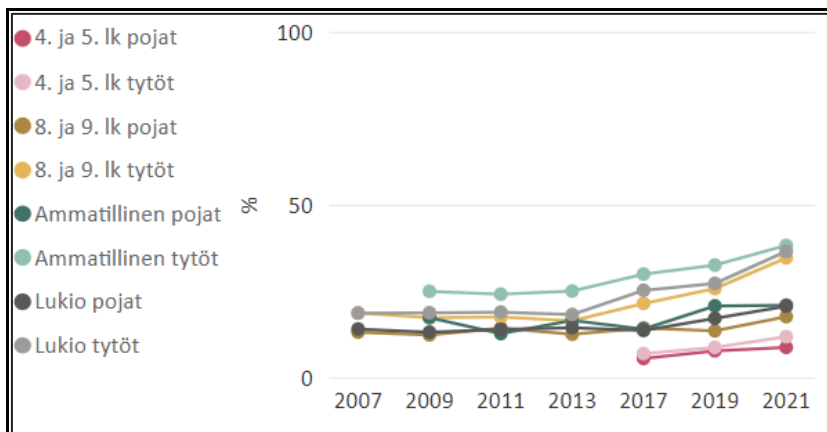
Kuvio 1. Elämäänsä tyytyväisten osuus (%)

Vaikea tai kohtalainen ahdistuneisuus ja masennusoireilu ovat yleistyneet entisestään. Vuonna 2021 kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta kertoi yli 30 % tamperelaisista tytöistä. Vuosina 2013–2019 ahdistuneisuutta oli kokenut 14–23 % tytöistä. Tamperealaisista pojista noin 9 % kertoi ahdistuneisuudesta vuonna 2021. Vastaava osuus vuosina 2013–2019 oli 5–8 %. Tampere Junior -kehitysohjelman Itsenäisesti asuvien nuorten mielenterveyden edistäminen -hankkeeseen saatiin THL:n kouluterveyskyselystä tuloksia hankkeen kohderyhmästä. Tulosten mukaan itsenäisesti asuvista lukiolaisista 38 % ja ammatillisessa koulutuksessa olevista 33 % oli kohtalaisesti tai vaikeasti ahdistuneita.

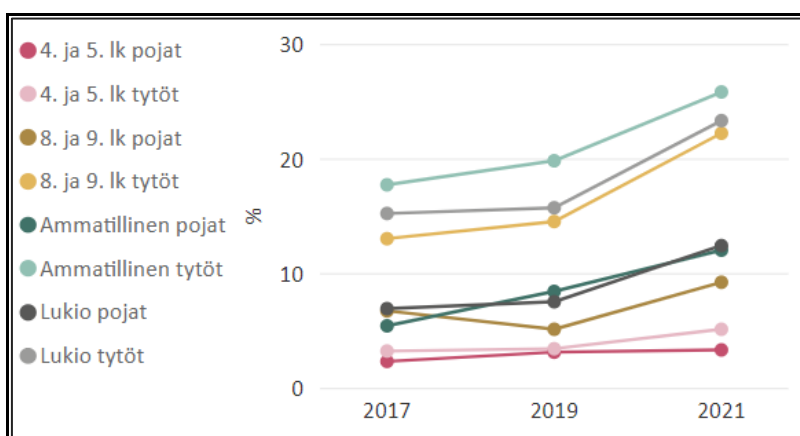
Kuvio 2. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden osuus (%)

Monet kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Vuonna 2021 Tampereen perusopetuksen 8. ja 9. luokan tytöistä 35 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Pojilla vastaava osuus oli 18 %. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan tytöistä 12 % ja pojista 9 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi vuonna 2021. Lukiolaisista tytöistä 37 % (pojista 21 %) ja ammatillisen koulutuksen tytöistä 38 % (pojista 21 %) koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Itsenäisesti asuvista nuorista terveydentilansa koki keskinkertaiseksi tai huonoksi lukiossa 49 % ja ammatillisessa koulutuksessa 40 %.

Kuvio 3. Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokeneiden osuus (%)

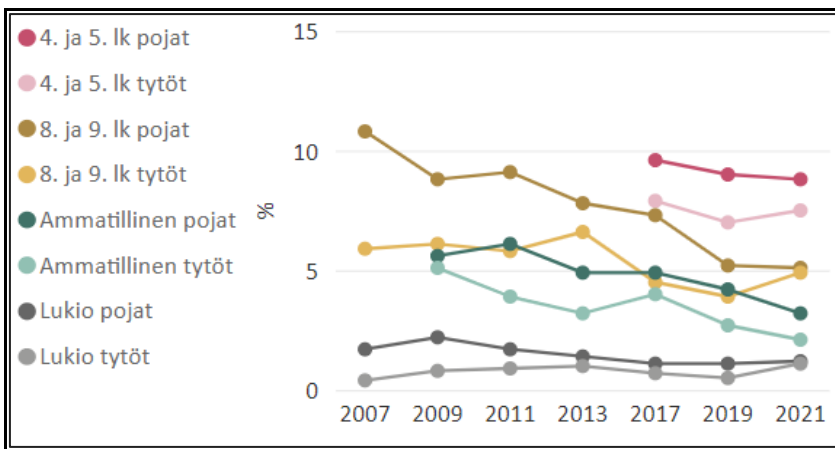
Erityisesti tyttöjen yksinäisyys on lisääntynyt. Korona-pandemian aikana yläkoululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden yksinäisyys lisääntyi selvästi. Vuonna 2021 Tampereella perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä tytöistä 5 %, 8. ja 9. luokkaa Tampereella käyvistä tytöistä 22 %, lukiolaisista tytöistä 23 % ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista tytöistä 26 % koki itsensä yksinäiseksi. Pojilla yksinäisyyden kokemus oli harvinaisempaa kuin tytöillä kaikilla kouluasteilla (3–12 %).

Kuvio 4. Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus (%)

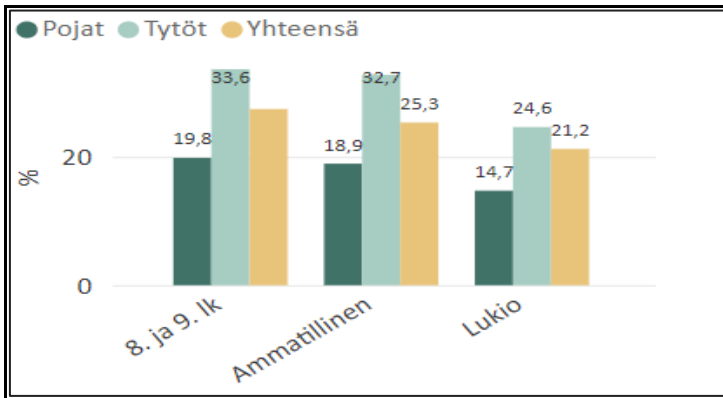
Kiusaaminen on vähentynyt eniten ammatillisessa koulutuksessa. Eri kouluasteilla pojat kokevat yleensä kiusaamista enemmän kuin tytöt. Kiusaaminen on nimittelyä, naurunalaiseksi tekemistä, kaveriporukan ulkopuolelle jättämistä, valheiden levittämistä ja lyömistä. Eniten kiusaamista tapahtuu alakouluissa. Kiusaaminen vähenee ylemmillä luokilla. Yli puolet oppilaista kertoo kiusaamisesta aikuisille alakouluissa. Lukiolaisista siitä kertoo vain joka kymmenes opiskelija. Alakoululaisten mielestä kiusaaminen usein loppuu (65 %), mutta osan mielestä se on jatkunut tai jopa pahentunut (17 %). Tampereella 9–17-vuotiaista noin 850 lasta kokee kiusaamista viikoittain.

Kiusatuksi tuleminen voi johtaa monenlaisiin seurauksiin, kuten yksinäisyyteen, osallistumisen vähenemiseen, itsetunnon heikkenemiseen, sosiaaliseen ulkopuolelle jäämiseen, lisääntyviin koulupoissaoloihin, heikompaan koulussa pärjäämiseen ja päihdeongelmien kehittymiseen. Kiusaajille koituu myös haittoja, kuten psykosomaattisia kipuja, ja heillä on usein myös suurentunut riski ajautua rikollisuuden pariin. Kiusaaminen aiheuttaa myös merkittäviä yhteiskunnallisia kustannuksia. Opettajien työmäärän kasvu, vanhempien huolestuneisuuden ja kuormittuneisuuden aiheuttamat osasairauspäivärahat, opiskelijan somaattisiin ja psyykkisiin oireisiin liittyvät lääkärikäynnit sekä terapiakäynnit yms. Tampereella perusopetuksessa opiskelevien osalta ovat arviolta jopa yli 200 000 € vuodessa (kustannukset jakautuvat kaupungille, hyvinvointialueelle ja valtiolle). Suurin kustannus kaupungille on opettajien lisätöiden kulut, jotka ovat lähes 90 000 € vuositasona. Kiusaamisella on näiden lisäksi myös pitkäkestoisia kustannusvaikutuksia, 10 vuoden aikajänteellä lisäkustannukset kaksinkertaistuvat. (Sola-matriisi.)

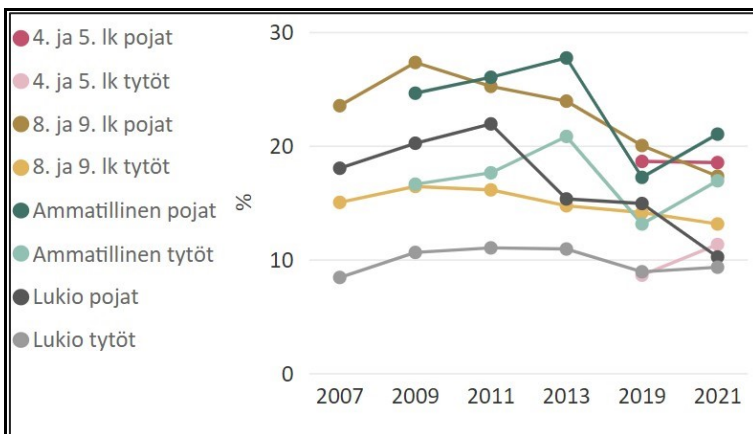
Kuvio 5. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa olleiden osuus (%)

Syrjinnän kokemukset ovat kiusaamista yleisempiä. Yläkoululaisista ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoista noin joka neljäs ja lukiolaisista noin joka viides on kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla. Syrjintä perustuu mm. ulkonäköön, sukupuoleen tai ihonväriin. Tytöt ovat kokeneet syrjintää enemmän kuin pojat.

Kuvio 6. Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla kokeneiden osuus (%) vuonna 2021.

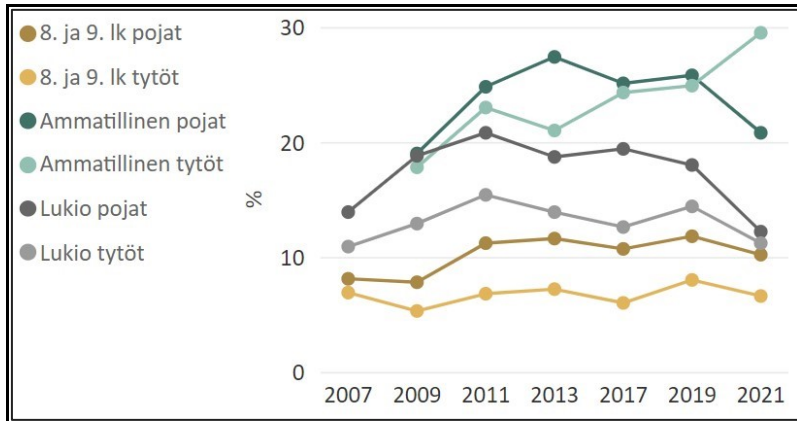
Häirintää ja fyysistä uhkaa kokevat monet. Häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua on kokenut jopa reilu puolet yläkoulussa ja toisella asteella opiskelevista tytöistä. Sitä tapahtuu eniten puhelimen tai internetin kautta, mutta se on yleistynyt myös julkisissa tiloissa ja koulussa. Noin joka kymmenes tyttö on vuoden aikana kokenut seksuaaliväkivaltaa, kuten pakottamista riisuuntumaan tai seksiin painostamista. Vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa on kokenut moni, 25–34 % eri ikäisistä lapsista ja nuorista. Eri kouluasteilla fyysistä uhkaa on kokenut 9–21 %, pojat ovat kokeneet yleisemmin kuin tytöt. Itsenäisesti asuvista nuorista fyysistä uhkaa oli kokenut lukiossa 15 % ja ammatillisessa koulutuksessa 18 %.

Kuvio 7. Vuoden aikana fyysistä uhkaa kokeneiden osuus (%)

Päihteiden käyttö on vähentynyt. Sekä tupakointi että humalahakuinen juominen ovat vähentyneet, mutta ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien tyttöjen tupakointi ja huumekekeilut ovat yleistyneet. Yläkoululaisista tytöistä lähes 7 % ja ammatillisessa koulutuksessa olevista tytöistä lähes 30 % kertoi kokeilleensa kannabista. Itsenäisesti asuvista nuorista keskimääräistä useampi oli kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, lukiolaisista 19 % ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista 33 %. Huumeiden hankkiminen koetaan

Tampereella helpoksi. Tosi humalassa kuukausittain on 7–22 % yläkoululaisista ja toisen asteen opiskelijoista. Rahapelien pelaaminen ei ole yleistä, mutta nuoret kokevat viettävänsä aikaa netissä enemmän kuin pitäisi. Tytöt ovat enemmän huolissaan omasta netin käytöstään kuin pojat.

Kuvio 8. Kannabista ainakin kerran kokeilleiden osuus (%).

Tampereella itsenäisesti asuvien 16–18-vuotiailla nuorilla on koulu-uupumista ja masennusoireilua enemmän kuin kotona asuvilla. Lukiossa opiskelevilla, itsenäisesti asuvista 34,6 %:lla koulu-uupumista, kotona asuvilla 19,5 % sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla, itsenäisesti asuvilla 14,9 %, kotona asuvilla 14,7 %. Lisäksi masennusoireilua on lukiossa opiskelevilla, itsenäisesti asuvilla 38,3 %, muuten asuvilla 23,5 % sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevilla, itsenäisesti asuvilla 32,7 %, muuten asuvilla 20,5 %.

Opiskeluhuollon ammattilaisten vastaanotoille pääsyssä on haasteita. Kouluterveyskyselyn (2021) mukaan Tampereella koululaiset ja toisen asteen opiskelijat kokevat pääsevänsä melko hyvin opiskeluhoollon palveluihin. Noin 6 % yläkoululaisista ja opiskelijoista on kuitenkin kertonut, ettei ole päässyt terveydenhoitajan vastaanotolle muuten kuin terveystarkastuksessa, vaikka ovat yrittäneet. Koululääkärille ei ole päässyt kyselyn mukaan noin 4 % yläkoululaisista ja lukiolaisista, joilla olisi ollut tarvetta. Ammatillisessa koulutuksessa olevista noin joka kymmenes ei ole päässyt opiskeluterveydenhuollon lääkärin vastaanotolle. Koulukuraattorille ei ole päässyt 6–12 % (vaihdellen kouluasteittain) vastanneista, joilla olisi ollut tarvetta. Koulupsykologille pääsy koetaan vaikeimmaksi, 13–23 % ei ole päässyt koulupsykologin luo, vaikka ovat yrittäneet.

Kouluterveyskyselyn tulosten yhteenveto

- Opiskelijoiden tyytyväisyys elämään on hieman laskussa.
- Vaikea tai kohtalainen ahdistuneisuus ja masennusoireilu ovat yleistyneet.
- Kiusaaminen on vähentynyt eniten ammatillisessa koulutuksessa.
- Tyttöjen yksinäisyys on lisääntynyt.
- Monet kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.
- Päihteiden käyttö on vähentynyt.
- Monet kokevat häirintää ja fyysistä uhkaa.
- Syrjinnän kokemukset ovat kiusaamista yleisempiä.
- Tampereella itsenäisesti asuvien 16–18-vuotiailla nuorilla on koulu-uupumusta ja masennusoireilua enemmän kuin kotona asuvilla.
- Opiskeluhoillon ammattilaisten vastaanotoille pääsystä on haasteita.

3.2. Muut seurannat ja kyselyt

Tamperelaiset esi- ja perusopetusikäiset lapset voivat pääosin hyvin. Tamperelaisten perusopetusikäisten asiakastyytyväisyyskyselyssä kysyttiin kaikilta perusopetuksen oppilailta ajatuksia koulusta lukuvuonna 2021–22. Kyselyn mukaan 89 % vastanneista vastasi myönteisesti väitteeseen ”Koen oloni hyväksi”. Esiopeutuksessa olevien lasten huoltajille tehdään vuosittain asiakaskokemuskysely. Vuonna 2022 kyselyyn vastanneista yli 90 % koki, että lapsi tulee huomioduksi ja hyväksytyksi esiopeutusryhmässä hyvin tai erittäin hyvin.

Tampereen perusopetuksen oppilaille toteutetaan keväisin ”Ajatuksiasi koulusta lukuvuonna” -kysely. Lisäksi yhteisöllisen opiskeluhoillon vuosikellossa suositellaan, että esi- ja perusopetuksen oppilaat vastaavat vuosittain ”Miten minulla menee” -kyselyyn. Opiskeluhoillon näkökulmasta kyselyt tuottavat tärkeää tietoa mm. kavereiden määrästä, turvallisuuden tunteesta, kiusaamisesta, seksuaalisesta häirinnästä, tunne- ja vuorovaikutustaitojen käsittelystä koulussa ja tyytyväisyydestä itseensä. Kyselystä ei tehdä kaupunkitasoista koontia, mutta tuloksia hyödynnetään kunkin yksikön tai koulun yhteisöllisen opiskeluhoillon työskentelyssä.

Kouluterveydenhuollon vastaanottokäynneistä, koulupsykologi- ja koulukuraattorikäynneistä sekä monialaisista **neuvotteluista kerätään palautetta** opiskelijoilta, huoltajilta ja henkilöstöltä Wilman kautta ja niitä kootaan puolen vuoden välein. Koonneista vastaa Pirkanmaan hyvinvointialue (Pirha). Seuraava koonti tehdään syksyllä 2023. Palautetta hyödynnetään opiskeluhoillon kehittämisessä ja esihenkilötyössä. Vuoden 2022 palautteiden ja niiden jatkotyöstämisen pohjalta on koottu yhteinen, koulujen opiskeluhoitoryhmien kautta syksyllä 2023 jalkautettava materiaali hyvän opiskeluhoollollisen asiakasneuvottelun käytännöistä.

Tampereen seudun kasvatus- ja opetusalan osaamisen kehittämisen palvelu Osake ja Hämeen ammattikorkeakoulun Edu-tutkimusyksikkö ovat tehneet **arviointitutkimusta monialaisesta yhteistyöstä**. Tutkimuksessa ovat olleet mukana Tampereen kaupunkiseudun kunnat. Arvioinnin kohderyhmänä ovat olleet

Tampereen seudun kuntien esiopetuksen ja perusopetuksen kasvatus-, opetus- ja ohjaushenkilöstö sekä kouluissa toimivat opiskeluhoollon työntekijät.

TEA-viisarin (2021) mukaan Tampereen toisen asteen koulutuksen ja kaupungin perusopetuksen koulujen opiskeluhoolloryhmät kokoontuivat lukuvuoden 2020–2021 aikana noin kerran kuukaudessa ja joissakin kouluissa useammin. Koulujen yhteisöllisten opiskeluhoolloryhmien jäsenten kokoonpano toteutui muuten hyvin paitsi vanhempien edustus ja oppilaiden edustajat puuttuivat lähes kaikkien koulujen ryhmistä. Lisäksi koululääkärit olivat mukana vaihtelevasti.

Nuorisobarometrin (2022) tulokset nostavat esille eriarvoisuuden nuorten välillä. Tutkimuksen mukaan suurin osa nuorista voi hyvin, mutta nuorten kesken esiintyy polarisaatiota. Siihen miten hyvin nuori voi, vaikuttaa nuoren yksilölliset kyvyt sekä ympäröivien lähiyhteisöjen ja verkostojen tarjoama tuki. Heikommassa asemassa olevat, kuten työttömät, eri vähemmistöihin kuuluvat sekä nuoret, jotka eivät opiskele, kokevat kuuluvansa yhteisöihin muita heikommin.

Tampereen kaupungin lukiokoulutuksen kysely opintojen aloituksesta pidetään lukuvuosittain lukion 1. vuosikurssin opiskelijoille. Lukion valintaan ja opiskelun aloittamisen lisäksi kyselyssä selvitetään myös opiskeluhoollollisia asioita. Vuonna 2022 aloittaneiden kyselyyn vastasi 975 opiskelijaa. Kyselyn tuloksia:

- 73 % opiskelijoista on saanut riittävästi tietoa opiskeluhoollon palveluista
- 12,2 % on ollut poissa oppitunneilta ilman pätevää syytä
- 7,9 % kokee, ettei ole sitoutunut lukio-opiskeluun
- 6,7 % kokee, että opetusryhmissä ei ole riittävän hyvä työrauha
- 6,2 % ei ole saanut uusia kavereita lukiosta
- 3 % opiskelijoista kokee, ettei heitä hyväksytä sellaisena kuin he ovat
- 12,4 % mielestä ei ole mukava tulla kouluun
- 20,4 % opiskelijoista on nähnyt kiusaamista tai syrjintää
- 8,5 % on kokenut kiusaamista ja syrjintää itse

Tampereen kaupungin lukiokoulutuksen kysely abiturienteille pidetään lukuvuosittain 3. periodin aikana. Vuonna 2023 opiskelunsa päättävälle kolmannen tai neljännen vuoden opiskelijoille toteutettuun kyselyyn vastasi 709 opiskelijaa. Kyselyn tuloksia olivat mm:

- 11,2 %:lla vastaajista ei ollut riittävästi tietoa opiskeluhoollon palveluista
- 3,7 % ei ollut päässyt tarvittaessa psykologin tai kuraattorin vastaanotolle
- 37,4 % oli kokenut lukioaikana yksinäisyyttä ainakin jonkin verran
- 11,2 % oli nähnyt kiusaamista tai syrjintää edes jonkin verran
- 10,6 % oli itse kokenut kiusaamista tai syrjintää

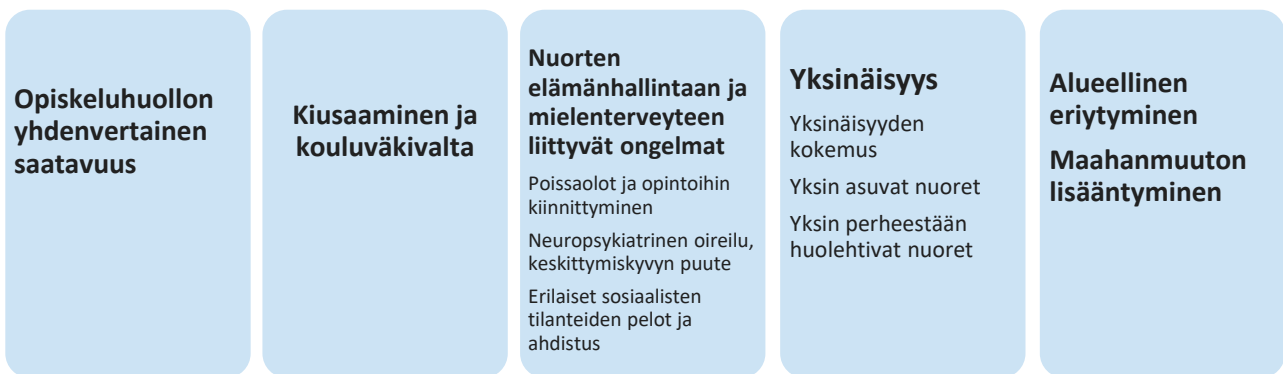
Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijat vastaavat palautekyselyihin opiskelun eri vaiheissa. Opiskelijapalautteet (aloitus- ja päättökyselyt) tutkintokoulutuksen opiskelijoille ovat valtakunnallisia kyselyitä, jotka toteutetaan Opetushallituksen (OPH) toimesta. Tulokset raportoidaan Vipunen.fi-palvelussa, <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattillinen/>. Kyselyjen kohderyhmänä ovat kaikki opiskelijat, jotka suorittavat ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja, erikoisammattitutkintoja tai näiden tutkintojen osan tai osia. Lukuvuonna 2022–2023 Tredun opiskelijapalautteen aloituskyselyyn on (25.5.2023 mennessä) vastannut lähes 1650 opiskelijaa ja päättökyselyyn lähes 1900 opintonsa päättänyttä.

Vipunen.fi -palvelusta löytyvät myös työelämäpalautekyselyjen tulokset, joiden kautta voi tarkastella työelämän kokemuksia ja tyytyväisyyttä ammatillisten oppilaitosten toimintaan järjestää oppisopimukseen ja koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta yhteistyössä työelämän kanssa.

Lisäksi oppilaitoksissa tehdään myös omia kyselyjä aloitus- ja päätösvaiheessa valmentavien koulutusten opiskelijoille sekä kaikille opiskelijoille opintoihin ja sijoittumiseen liittyviä kyselyjä tai työpajoja. Oppivelvollisuuslakiin perustuen huoltajilta kerätään palautetta yhteistyöstä oppilaitoksen kanssa.

3.3. Kyselyistä ja seurantatiedoista nousevat teemat

Kyselyistä ja seurantatiedoista nousee viisi teemaa:

Opiskeluhoitopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ei toteudu Tampereella. Kuraattori- ja psykologipalveluiden saatavuus on parantunut hieman, mutta pääosin saatavuus on pysynyt ennallaan kaikissa opiskeluhoitopalveluissa. Lääkäri- ja psykologipalveluiden saatavuus on paikoin erittäin huono. Opiskelijat saavat opiskeluhoitopalvelut pääosin lain asettamien määräaikojen puitteissa parhaiten lukiokoulutuksessa. Yksilökohtainen opiskeluhoitotyö vie paljon resursseja. Lisäksi oppilailla ja opiskelijoilla ei ole riittävästi tietoa opiskeluhoitopalveluista.

Opiskelijoiden lisääntyneet poissaolot ovat huolestuttavan yleinen ilmiö. Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista 3,1 % ilmoitti olevansa poissa viikoittain sairauden takia ja 3,8 % luvattomista poissaoloista johtuen. Myös ahdistus- ja masennusoireilu on yleistynyt koulupoissaolojen synnä. Perusopetuksessa kokonaan koulua käymättömien oppilaiden lukumäärä on kasvanut ja lisääntyviä poissaoloja havaitaan jo alakoulussa. Lukioissa opiskelijoiden jaksamisongelmat ovat kasvava ilmiö, jonka taustalla ovat opiskelijoiden tavoitteellisuus ja menestymispaineet sekä mielentila- ja ahdistuneisuusongelmat. Nämä heijastuvat opiskelijoiden poissaoloina, sairauslomina sekä keskeytyneinä opintosuorituksina. Ahdistuneisuus ja stressi etenkin ylioppilaskirjoitusten alla on yleistä. Kaikki tämä näkyy opintojen pidentäjien määrän kasvuna.

Opiskelijoiden on vaikea keskittyä oppitunneilla opetukseen ja annettujen tehtävien suorittamiseen. Joihdenkin opiskelijoiden keskittymis- ja motivaatio-ongelmat näkyvät myös levottomuutena ja

häiriökäyttäytymisenä. Neuropsykiatrinen oireilu on lisääntynyt. Perusopetuksessa konkreettisia haasteita ovat läksyjen tekemättömyys, työrauhaan liittyvät ongelmat, väkivaltaiset yhteenotot ja oppilaiden kiinnostuksen puute koulunkäyntiä kohtaan.

Alaikäisten väkivalta on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina. Alaikäisten tekemät väkivallan teot kohdistuvat pääasiassa toisiin alaikäisiin henkilöihin ja tapahtuvat usein kouluympäristössä. Koulukiusaaminen niin kiusaajan kuin kiusatunkin kohdalla, on tutkimusten mukaan (Rikander & al., 2023) riskitekijä myöhemmän väkivaltaiseen toimintaan.

Yksinäisyyden kokemus, erilaiset sosiaalisten tilanteiden pelot sekä joidenkin kohdalla myös tunne joukkoon kuulumattomuudesta ja ns. muottiin sopivuudesta ovat nousseet esiin. Sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin monimuotoisuus näkyy lukioissa yhä selvemmin. Koska lukioissa on valtakunnallisia erityistehtäviä, tamperelaisiin lukioihin hakeutuu opiskelijoita myös muualta Suomesta. Myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelee paljon muualta Suomesta Tampereen kaupunkiseudulle muuttaneita nuoria aikuisia.

Alaikäisenä omilleen muuttaminen on Suomessa kasvava ilmiö. Monet opiskelijat asuvat yksin, mikä saattaa johtaa yksinäisyyden tuomiin negatiivisiin seurauksiin, ja esimerkiksi aikuisen lähikontaktin tarve ja merkitys on lisääntynyt. Tampereella itsenäisesti asuvia 16–18-vuotiaita nuoria on noin 2000. Yksin asuvat nuoret masentuvat herkemmin ja kokevat useimmin koulu-uupumista.

Huolehtivalla nuorella viitataan nuoriin, jotka hoivaavat tai kantavat huolta läheisistään. Tampereella asuu satoja alaikäisiä nuoria, jotka kantavat huolta perheestään esimerkiksi läheisen sairauden tai mielenterveyden haasteiden vuoksi. Huolehtimisen syyt ovat moninaisia ja voivat liittyä esimerkiksi perheen toimeentuloon, läheisen sairastumiseen, mielenterveyden haasteisiin tai päihteiden käyttöön. Yhteistä tilanteille on se, että alaikäinen joutuu kantamaan ikäänsä nähden liian suurta vastuuta läheistensä hyvinvoinnista. Huolen kantaminen vaikuttaa kuitenkin nuoren arjen sujuvuuteen ja hyvinvointiin ja voi lisätä nuoren oman sairastumisen riskiä.

Kasvavana ilmiönä näkyy myös alueellinen eriytyminen. Vanhempien sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan merkitys opiskelijan koulumenestykselle on kasvanut selvästi ja perheen taloudellinen tilanne on nyt selkeämmin yhteydessä opiskelijan terveyteen ja hyvinvointiin. Tampereella on korkeamman hyvinvoinnin ja matalamman hyvinvoinnin keskittymiä, jotka ovat vuosittain laajentuneet. Vieraskielisiä asuu sellaisilla alueilla, joilla koulun muidenkin oppilaiden sosioekonominen tausta on keskimääräistä haasteellisempi.

Ammatillisissa oppilaitoksissa sekä esi- ja perusopetuksessa vieraskielisten opiskelijoiden määrä on kasvanut vuosittain. Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan he tulevat Suomeen hyvin erilaisin perustein ja hyvin erilaisista maista, joissa myös koulutusjärjestelmät vaihtelevat. Eroja on niin opiskeluvaihtokulttuurien kuin aiemman koulutustaustan osalta; taustalla voi olla opintoja osittain käydystä peruskoulusta aina korkeakoulututkintoon saakka. Tästä syystä opiskelun aikaisen tuen ja erilaisten tukipalveluiden tarve on moninainen ja oppilaiden heikko koulunkäyntihistoria vaikuttaa siihen, että esimerkiksi valmistavassa opetuksessa ei ehditä hankkimaan tarpeeksi hyvää opetuskielen taitoa perusopetuksen läpäisemiseen ja jatko-opintoihin.

Tredussa vieraskielisiä opiskelijoita opiskelee sekä tutkintokoulutusta edeltävissä koulutuksissa (suomen kielen koulutukset, aikuisten perusopetus ja TUVVA-koulutus) että tutkintokoulutuksissa. Tuen tarpeet liittyvät erityisesti opintojen sujuvuuteen (S2-tuki, erityinen tuki ja sen tarpeen selvitys), perhetilanteeseen,

opintojen rahoitukseen ja opiskeluhoollon palveluihin. Vieraskieliset opiskelijat tarvitsevat usein paljon ohjausta palveluihin hakeutumiseen. Omat haasteensa tuovat opiskelijoiden palvelutarpeiden erityispiirteisiin liittyvät asiat, kuten diagnosoimattomat oppimisvaikeudet tai trauman vaikutukset psyykkiseen hyvinvointiin ja sen myötä opiskelukuntoisuuteen.

Kaikki nämä ilmiöt vaikuttavat sekä yhteisöllisen että yksilöllisen opiskeluhoollon järjestämiseen:

- Ennaltaehkäisevä opiskeluhoollotyö, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen koetaan erittäin tärkeäksi.
- Jatkossa opiskeluhoollon järjestäminen on yhteistyökysymys. Vaikka hyvinvointialue toimii jatkossa opiskeluhoollon henkilöstön työnantajana, koulutuksen järjestäjät vastaavat edelleen siitä, että opiskeluhoollon toiminnallinen kokonaisuus toimii arjessa
- On hyvä kiinnittää huomiota riittävään resurssointiin matalamman hyvinvoinnin alueilla sijaitseviin oppilaitoksiin.

4. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Kuva: Tampereen kaupunki, Laura Hoppo

Opiskeluhuollon kokonaistarpeen arvioissa on huomioitu koulutusten järjestäjien yksiköiden määrä, oppilasmäärät sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Kokonaistarvetta arvioidaan suhteessa oppilas- ja opiskelijamääriin sekä käytettävissä olevaan lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaan arviointi- ja seurantatietoon, esimerkiksi kouluterveyskyselyn ja laajojen, koko ikäluokkaa koskevien terveystarkastusten tuottamaan tietoon. Kokonaistarvetta arvioidaan vuosittain koulutuksen järjestäjän monialaisessa ohjausryhmässä, ja samalla tämä opiskeluhoitosuunnitelman yhteinen osuus päivitetään.

4.1. Opiskelijamäärät lukuvuonna 2022–2023

4.1.1. Esi- ja perusopetus

Tampereen kaupungilla on 30 esiopetusyksikköä ja 30 peruskoulua. Koulu voi muodostua useammasta koulualasta. Koulupolut muodostuvat yhdestä yhtenäiskoulusta ja mahdollisesti yhdestä tai useammasta alakoulusta sekä esiopetuksesta. Koulupoluilla tarjotaan opetusta esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan asti. Esiopetus järjestetään yhtä koulupolkua lukuun ottamatta koulujen tiloissa. Koulupolkuja on Tampereella 15.

Esiopetuksen oppilaita on Tampereen kaupungin järjestämässä esiopetuksessa vuosittain noin 2000. Lukuvuoden 2022–2023 lopulla (10.5.2023) oppilaita oli yhteensä 1913. Lisäksi esiopetusta järjestää neljä muuta opetuksen järjestäjää: Tampereen steinerkoulu, Tampereen kristillinen koulu, Svenska samskolan i Tammerfors ja Tampereen kansainvälinen koulu.

ESIOPETUS (kaupungin järjestämä esiopetus)	Oppilaiden määrä	Oppilaiden osuus (%)
Oppilasmäärä	1913	100
Integroiduissa ryhmissä	114	6,0
Erityistä tukea saavat	134	7,0
Tehostettua tukea saavat	223	11,7

Taulukko 2: Esiopetuksen oppilasmäärä ja tuen piirissä olevat (10.5.2023).

Perusopetuksen oppilaita Tampereella oli helmikuussa 2022 yhteensä 18 336, joista 1.–6.-luokkalaisia oli 12355 ja 7.–9.-luokkalaisia 5981. Erityisen tuen oppilaita oli yhteensä 1389 eli noin 7,6 %. Tehostettua tai erityistä tukea sai perusopetuksen 1.-9. luokkien oppilaista lukuvuonna 2022–2023 yhteensä 22,2 %. Perusopetuksessa oli yhteensä 155 osittain tai kokonaan koulua käymätöntä (OTE) oppilasta. Ilman perusopetuksen päättötodistusta jäi yhteensä 42 oppilasta, joista OTE-oppilaita oli 28,6 %, maahanmuuttajataustaisia oli 66,7 % ja erityistä tukea saavia oppilaita 31 %. Koulua käymättömien oppilaiden jakautumisessa Tampereen sisällä näkyvät samat alueelliset haasteet kuin opiskeluhaasteissa.

PERUSOPETUS TAMPERE	Oppilasmäärä vuosiluokat 1-6	Oppilaiden osuus (%) vuo- siluokat 1-6	Oppilasmäärä vuosiluokat 7-9	Oppilaiden osuus (%) vuo- siluokat 7-9	YHTEENSÄ
Oppilasmäärä	12 355		5 981		18 336
Erytysluokissa opiskelevat	784	6,3	406	6,8	1190
Pidennetty oppi- velvollisuus	248	2,0	99	1,7	347
Erityinen tuki	916	7,4	473	7,6	1389
Tehostettu tuki	1 815	14,7	869	14,5	2684
S2-opiskelijoiden määrä	1 699	13,8	769	12,9	2468
Vuosiluokkiin si- tomattomasti opiskelevat	14	0,1	142	2,4	156

Taulukko 3: Tampereen perusopetuksen oppilasmäärä ja tuen piirissä olevat (24.2.2023).

YKSITYISET KOULUT	Kristillinen koulu	Steinerkoulu	Normaalikoulu	Svenska sams- kolan	YHTEENSÄ
Esiopetus	16	32	0	22	70
Perusopetus	245	410	766	274	1695
Erityinen tuki	9	14	18	22	63
Tehostettu tuki	25	73	70	6	174
S2-opiskelijoi- den määrä	9	0	45	2	56
Vuosiluokkiin sitomaton opetus	3	0	1	0	4

Taulukko 4: Yksityisten koulujen oppilasmäärä ja tuen piirissä olevat (23.5.2023)

4.1.2. Toisen asteen koulutus

4.1.2.1. Lukio ja Tredu

Tampereen kaupunki järjestää toisen asteen koulutusta Tampereen seudun ammattiopisto Tredussa ja seitsemässä lukiossa, joista yksi on aikuislukio. Tampereella useassa lukiossa on jokin valtakunnallinen erityinen koulutustehtävä: Hatanpään lukiossa musiikki (musiikkiteatteri), Sammon keskuslukiossa urheilu, Tammerkosken lukiossa kuvataide ja design sekä Tampereen klassillisessa lukiossa luonnontieteet. Tampereen lyseon lukiossa toimii kansainvälisen ylioppilastutkinnon (International Baccalaureate) IB-linja. Lisäksi lukioissa on mahdollista painottaa opintoja, esimerkiksi Tampereen teknillisessä lukiossa on matematiikan ja teknologian linja.

Tampereella toimii kaupungin ylläpitämien lukioiden lisäksi myös Tampereen yliopiston normaalikoulun lukio sekä neljä yksityistä lukiota: Kalevan lukio, Tampereen yhteiskoulun lukio (TYK), Svenska samskolan gymnasiet ja Tampereen steinerkoulun lukio.

Tampereella sijaitsevilla lukioissa opiskelevia oli keväällä 2023 yhteensä 5918, joista S2-opiskelijoita 279 eli 4,7 %. Kaupungin päivälukioiden opiskelijamäärä yhteensä oli 3849 (20.1.2023). S2-opiskelijoiden määrä Tampereen kaupungin lukioissa oli 248 eli 6,4 % ja erityisjärjestelyjä tarvitsevia opiskelijoita oli 337 eli 8,8 %. Opintojaan 3,5 tai 4 vuoteen pidentävien määrä oli 460 eli 12 %.

Yksityisten lukioiden opiskelijamäärän on 2069. S2-opiskelijoiden määrä on 31.

Ylioppilastutkintolautakunta myöntää opiskelijalle hakemuksesta oikeuden erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon aikana. Yleisin erityisjärjestely on lisäaika kokeessa. Erityisjärjestelyiden perusteena voi olla opiskelijan sairaus, vamma, erityisen vaikea elämäntilanne, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus sekä vieraskielisen kokelaan opetuskielen puutteellinen hallinta.

LUKIOT	Hatanpään lukio	Sammon keskuslukio	Tammerkosken lukio	Tampereen klassillinen lukio	Tampereen lyseon lukio	Tampereen teknillinen lukio	YHTEENSÄ
Opiskelijamäärä tilastopäivänä	375	912	849	691	568	454	3 849
S2-opiskelijoiden määrä	44	20	42	41	46	55	248
Jatkavien opiskelijoiden määrä (3v+)	51	166	95	68	51	29	460
TUVA-opiskelijoiden määrä	16	0	0	0	0	0	16
Erityisjärjestelyt opiskelijalla	80	59	56	82	17	43	337

Taulukko 5. Lukioiden oppilasmäärä (20.1.2023)

YKSITYISET LU- KIOT	Kalevan lukio	Tampereen yh- teiskoulun lu- kio	Steinerkoulu	Tampereen normaalikoulu	Svenska samskolan gymnasiet	YHTEENSÄ
Opiskelijamäärä tilastopäivänä	652	915	186	266	50	2069
S2-opiskelijoiden määrä	5	11	0	15	0	31
Jatkavien opiskeli- joiden määrä (3v+)	67	152	0	18	6	243
Erityisjärjestelyt opiskelijalla				16	0	

Taulukko 6. Yksityisten lukioiden oppilasmäärät (23.5.2023)

Tampereen kaupungin ja Silta-Valmennusyhdistyksen LUPA-lukiopajahanke on osallisuutta tukeva toimintamalli, jossa joustava lukio-opiskelu ja moniammatillinen pienryhmämuotoinen ohjaus tuetussa ympäristössä tukee nuorten elämänhallinnan ylläpitämistä. Tavoitteena on mahdollistaa opinnoissa eteneminen yksilöllisen suunnitelman mukaisesti ja vahvistaa opiskelijoiden toimintakykyä sekä vähentää koulutuksen negatiivisia keskeytyksiä. LUPA-opiskelijoita lukuvuonna 2022–2023 oli neljän ensimmäisen periodin aikana 29. Tarve pienryhmämuotoiselle ohjaukselle on kasvanut myös lukioissa.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu on Suomen toiseksi suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä, ja se isäntäkunta on Tampereen kaupunki. Tredu toimii 14 toimipisteessä kahdeksan kunnan alueella Pirkanmaalla ja tarjoaa 29 perustutkintoa, 21 ammattitutkintoa ja 11 erikoisammattitutkintoa. Opiskelu tapahtuu Tredun toimipisteiden lisäksi koulutus- ja oppisopimusopintoina työelämässä sekä muissa työelämän kaltaisissa oppimisympäristöissä, esimerkiksi pajatoiminnassa.

Tredun koulutuksissa opiskelee vuosittain noin 17 000 nuorta tai aikuista. Henkilöstöä on noin tuhat. Aloittavista opiskelijoista lähes puolet on oppivelvollisia. Heistä valtaosa hakeutuu yhteishaussa tutkintokoulutukseen valmistavaan koulutukseen tai opiskelemaan ammatillista perustutkintoa; nämä opinnot alkavat vuosittain elokuussa. Perustutkinto-opiskelijat voivat opiskella kaksoistutkinnon. Tredussa on myös mahdollista suorittaa korkeakouluopintoja osana ammatillista tutkintoa sekä yhdistää kilpaurheilua ja opinnot.

Aikuiset voivat hakeutua ympäri vuoden jatkuvassa haussa perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon tähtäävään koulutukseen. Lisäksi Tredussa järjestetään mm. osatutkintokoulutusta, työelämälähtöistä täydennyskoulutusta sekä maahanmuuttajille suunnattua aikuisten perusopetusta ja suomen kielen koulutusta.

Ammatillisessa koulutuksessa voi saada oppimiseen ja opiskeluun erityistä tukea oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi. Mahdolliset tukitoimet kirjataan opettajan, opinto-ohjaajan ja/tai erityisopettajan kanssa laadittavaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS). Erityisellä tuella

tarkoitetaan opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityisen tuen järjestelyt ovat yksilöllisiä ja ne suunnitellaan opiskelijan tarpeista lähtien. Tredun opiskelijoista erityistä tukea saa toimipisteestä riippuen 10–30 % opiskelijoista.

Tredun opiskelijoista lähes 77 % on oikeutettu opiskeluterveydenhuollon palveluihin ja 85 % opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluihin, kaiken kaikkiaan 9483 opiskelijaa. Aikuisten perusopetuksessa opiskeleville tarjotaan kouluterveydenhuollon palvelut. Opiskelijoista noin 35 % opiskelee aloilla, joilla edellytetään opiskeluterveydenhuollon tekemiä tartuntatautilain (1227/2016) ja muun lainsäädännön edellyttämiä opiskeluun liittyviä tutkimuksia, todistuksia ja lausuntoja.

Tredussa Tampereen toimipisteissä opiskeli syksyllä 2022 yhteensä 8209 opiskelijaa, joista opiskeluhuoltopalveluiden piiriin kuului 6674 opiskelijaa. Tampereella perustutkinto-opiskelijoita oli yhteensä 6375.

Toimipisteet	Opiskelijoita yhteensä	OTH-palvelut kuuluvat	Opiskeluhuollon palvelut kuuluvat	Perustutkinto-opiskelijat	TUVA-opiskelijat	Aikuisten perusopetus	Terveystarkastukset erityisen terveysvaaran ja työn edellyttämien terveysvaatimusten vuoksi	Alle 18-v. osuus perustutkinto-opiskelijoista	Alle 18-v. osuus TUVA-opiskelijoista	Erityisopiskelijoiden osuus	S2-opiskelijoiden osuus kaikista opiskelijoista		
Tampere, Hepolamminkatu	3453	2407	2672	2616	56		1273	733	28%	42	75%	17 %	10 %
Tampere, Ajokinkuja	570	440	467	411	56		140	218	53%	37	66%	11 %	5 %
Tampere, Mediapolis	169	167	169	169			0	68	40%			14 %	2 %
Tampere, Santalahdentie	3253	2508	2613	2443	170	186	1167	627	24%	83	49%	15 %	28 %
Tampere, Sammonkatu	764	694	753	736	17		145	309	42%	15	90%	22 %	7 %
YHTEENSÄ /TRE	8209	6216	6674	6375	299	186	2725	1955		177			
Pirkkalan toimipiste	272	253	266	266			47		43 %			7 %	7 %
Kangasalan toimipiste	676	582	674	641	33		383		52 %	87 %		34 %	8 %
Nokian toimipiste	819	582	782	736	46		480		42 %	83 %		20 %	5 %
Ylöjärven toimipiste	548	346	446	428	18		98		52 %	100 %		13 %	5 %
Metsätien toimipiste	153	136	153	153			159		33 %			9 %	1 %
Lempäälän toimipiste	319	307	319	292	27		39		41 %	77 %		16 %	3 %
Oriveden toimipiste	101	94	101	98	3		11		26 %	83 %		30 %	6 %
Virtain toimipiste	68	62	68	68			18		32 %				5 %
Yhteensä	11165	8578	9483	9057	426	186	3960						

Taulukko 7. Tredun opiskelijamäärät (20.9.2022)

4.1.2.2. Ammatillinen erityisopetus

Pirkanmaalla toimii kolme ammatillista erityisoppilaitosta (AMEO): Aitoon koulutuskeskus, Ammattiopisto Luovi ja Kiipulan Ammattiopisto, jotka kaikki tarjoavat koulutusta Tampereen kaupungin alueella.

Koulutukset ovat työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa (telma) tai tutkintokoulutukseen valmentavaa (tuva) koulutusta.

Ammatillinen erityisopetus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat erityistä tukea opiskeluissaan tai opiskeluhuoltopalveluja vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi. (L 531 / 2017 §64–65). AMEO-koulujen opiskelijat ovat kaikki vaativan erityisen tuen opiskelijoita ja siksi tarvitsevat keskimääräistä toisen asteen opiskelijaa enemmän kaikkia opiskeluhuollon palveluita.

Aitoon koulutuskeskuksella on Tampereella toimipiste, jossa opiskeli keväällä 2023 yhteensä 50 vaativan erityisen tuen opiskelijaa valmentavissa koulutuksissa (telma ja tuva).

Ammattiopisto Luovissa Tampereella opiskeli tutkintotavoitteisissa koulutuksissa 105 opiskelijaa (ravintola- ja cateringalan perustutkinto, liiketoiminnan perustutkinto, puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto, media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto sekä logistiikan perustutkinto) ja valmentavissa koulutuksissa (telma ja tuva) 70 opiskelijaa. Lisäksi yhteistyössä Siltavalmennuksen kanssa toteutettavassa Tuotantokoulussa opiskeli tutkintotavoitteisessa koulutuksessa 48 opiskelijaa (rakennusalan perustutkinto, ajoneuvoalan perustutkinto, ravintola- ja cateringalan perustutkinto sekä puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto).

Kiipulan Ammattiopistossa opiskeli tutkintotavoitteisissa koulutuksissa 105 opiskelijaa (liiketoiminnan perustutkinto, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto, puutarha-alan perustutkinto ja hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto). Lisäksi valmentavissa koulutuksissa (telma ja tuva) opiskeli 73 opiskelijaa.

Oppilaitos (Tampereen toimipisteet)	Opiskelijamäärä	Vaativa erityinen tuki	Avustaja, luokitus 81	S2-opiskelijat
Ammattiopisto Luovi	223	223	15	12
Kiipulan ammattiopisto	167	167	22	17
Aitoon koulutuskeskus	50	50	10	0
Yhteensä	440	440	47	29

Taulukko 8. Amatillisten erityisoppilaitosten opiskelijat Tampereen toimipisteissä (1.3.2023).

4.2. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

4.2.1. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on kouluilla tarjottavaa lähipalvelua. Vuosittaisten terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhoitaja tapaa oppilaita ja perheitä yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Koululääkärien työssä korostuvat terveystarkastusten lisäksi keskittymis- ja oppimiskyvyn ja mielenterveyden haasteet.

Opiskeluterveydenhuollon palveluita tarjotaan Tampereella useassa eri toimipisteessä. Tullinkulman keskitetty toimipiste palvelee suurinta osaa opiskelijoista. Lisäksi terveydenhuollon palveluita on suurimmilla Tredun toimipisteillä ja monella lukiolla. Opiskeluterveydenhuollon lääkäri työ painottuu mielenterveyskäyn-teihin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien ja lääkäreiden osalta noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön suositusta henkilöstömitoituksesta. Yhtä kouluterveydenhoitajaa kohden saa olla enintään 460 oppilasta ja yhtä koululääkärinä kohden enintään 2100 oppilasta/kokopäiväinen lääkäri tai yksi työpäivä viikossa 500 oppilasta kohden (Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitussuositukset 2023, THL).

Opiskeluterveydenhuollossa toisella asteella yhtä terveydenhoitajaa kohden saa olla enintään 570 opiskelijaa ja yhtä opiskeluterveydenhuollon lääkäriä kohden enintään 1800 opiskelijaa (Henkilöstömitoitussuositus, Opiskeluterveydenhuollon opas, STM 2021). Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri-ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarve sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöön liittyvät opiskeluhuoltopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tiedot.

Tampereella kouluterveydenhoitajaresurssi on 49 kouluterveydenhoitajaa, mikä tarkoittaa keskimäärin 431 oppilasta/terveydenhoitaja. Opiskeluterveydenhuollon resurssi on 32 opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajaa, mikä tarkoittaa keskimäärin 530 opiskelijaa/terveydenhoitaja.

Tampereella koululääkäriresurssi on 8,7 henkilötyövuotta eli n. 2300 oppilasta/lääkäri. Opiskeluterveydenhuollon lääkäriresurssi on 7,6 henkilötyövuotta eli n. 2240 opiskelijaa/lääkäri. Ajoittain osa tehtävistä on vaillo sijaista ja viime aikoina myös virkojen täyttäminen on ollut haastavaa.

4.2.2. Psykologi- ja kuraattoripalvelut

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 a §:n (16.12.2021/1146) mukaan psykologi- ja kuraattoripalveluita järjestet-täessä saa yhtä kuraattoria kohden olla enintään 670 opiskelijaa ja yhtä psykologia kohden enintään 780 opiskelijaa.

Oppilas- ja opiskelijamäärä yhtä työntekijää kohden on vain karkea mittari resursointitarpeen arvioinnissa. Erityisen tärkeää on huomioida arvioinnissa paitsi aiemmin mainitut laadulliset erityispiirteet, ilmiöt, kyselyiden ja asiakaspalautteiden tulokset myös opiskeluhuollon työntekijöiltä kerättävät työn laadun ja seurannan

indikaattorit. Näitä yhteismitallisia indikaattoreita kehitetään hyvinvointialueella. Näitä indikaattoreita ovat mm. odotusajat palveluihin pääsemiseksi lakisääteisessä määräajassa, psykologin tutkimuksiin pääsy, tukikäyntien tiheys, työn kuormitus ja hallinta. Opiskeluhoitotyön laaja-alaisuuden merkitys tunnustetaan ja varataan resursseja yksilöasiakastyön lisäksi opiskeluhoillon asiantuntijoiden tekemään ehkäisevään, yhteisölliseen työhön, jota suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä koulun tai oppilaitoksen muun henkilöstön kanssa.

Mitoitukseen pääsemistä on tuettu vuoden 2022 aikana valtion määräaikaisella hankerahoituksella ja vuonna 2023 avustuksella. Mitoitukseen pääsemisen esteiksi nousivat vuonna 2022 rahoituksen aikatauluhaasteet sekä rahoituksen jatkumon epävarmuus hyvinvointialueelle siirryttäessä. Erityisesti psykologien saatavuus Tampereen esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitopalveluihin on ollut haasteellista eikä avoimia vakitoimia tai sijaisuuksia ole saatu täytettyä. Tampereen opiskeluhoitopalveluissa esi- ja perusopetuksessa ja toisella asteella on resursoinnin osalta päästy keskimäärin lähelle lakisääteisiä mitoituksia vuonna 2022. Huomioitavaa on, että toisen asteen opiskelijamäärä vaihtelee lukuvuoden aikana, eikä yksittäinen koontiajankohta anna koko kuvaa lukuvuodesta.

Syksystä 2023 alkaen psykologi- ja kuraattoripalveluiden resursointi edelleen vahvistuu. Palvelujen koordinaatio on käynnissä ja rekrytointeja tehdään touko-kesäkuussa 2023.

Opiskelijamäärä (2023)		Henkilötyö-	Henkilötyö-	Keskimääräinen	Keskimääräinen
		vuodet, psykologit	vuodet, ku- raattorit	opiskelijamäärä/ psykologi	opiskelijamäärä/ ku- raattori
		8/2023	8/2023		
Esi- ja perusopetus, Tampereen kaupunki	20249				
Esi- ja perusopetus, yksityiset	1765				
Esi- ja perusopetus YHTEENSÄ	22 014	29,8	32,4	739	679
Lukiot	5918				
Tredu, Tampere	6674				
Ameo	440				
Muut	2558				
Toisen asteen koulu- tus YHTEENSÄ	15 590	18,4	20,6	847	757

Taulukko 9. Opiskeluhoitopalvelut

Tarkemmat resurssikohdennukset aloittain tai koulupoluiittain ovat koulutuksen järjestäjien opiskeluhoito-suunnitelmissa.

5. Opiskeluhuollon toimenpiteet

Kuva: Tampereen kaupunki, Laura Hoppo

Opiskeluhuolto oli kevään 2023 aikana keskusteluteemana Tampereen lasten parlamentissa ja Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön nuorten ryhmässä. Nuorisovaltuustossa esiteltiin opiskeluhuoltosuunnitelmaa, ja he vastasivat lyhyeen opiskeluhuoltoon koskevaan kyselyyn. Kaikissa keskusteluissa ja kyselyn tuloksissa nousi tärkeimpänä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävänä asiana koulujen ja oppilaitosten erilaiset tapahtumat ja tempaukset.

Lasten parlamentin jäsenten mielestä hyvät kaverit, kivat opettajat ja oppiaineet sekä monipuoliset ja kiinnostavat oppitunnit innostavat käymään koulussa. Lapset pitävät tärkeinä myös opettajien taitoa opettaa asioita, yhdessä tekemistä ja hyviä käytöstapoja (mm. kohteliaisuus). Haasteina lapset nostivat esille ennakoasenteet, huonon kouluruuan, luokan työrauhan ja läksyjen suuren määrän.

Toukokuussa 2023 tehtiin nuorille suunnattu kysely opiskeluhuollosta. Siihen vastasi 10 nuorisovaltuuston jäsentä (perusopetuksessa yläkoulussa opiskelevia sekä lukiolaisia ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoita) ja 22 Aktorit-ryhmän jäsentä. Aktorit on 13–19-vuotiaiden nuorten matalan kynnyksen vaikuttajaryhmä. Tapahtumien lisäksi monet heistä nostivat kouluvalmentajat tärkeinä oppilaitosten yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta edistävänä käytäntönä. Yhteisöllisyyttä voisi nuorten mielestä kehittää ryhmäytämällä enemmän. Opiskeluhuollon kehittämiseen liittyvinä haasteina nuoret nostivat mm. opiskelijoiden osallisuuden, kuulemisen lisäämisen, nuorten mielenterveyden ja jaksamisen, resurssien vähäisyyden ja pysyvyyden, palveluiden tunnettavuuden sekä oikea-aikaisuuden.

Pirkanmaan vanhempainyhdistyksille toteutettiin kysely opiskeluhuollosta lokakuussa 2022. Tampereen osalta kyselyyn vastasi 15 yhdistystä. Tulosten perusteella kehittämistarpeita on erityisesti oppilaille

tehtyjen hyvinvointikyselyjen tulosten esittelyssä ja niihin liittyvässä toimenpiteiden ja tavoitteiden yhteisessä suunnittelussa ja seurannassa. Koululääkäriin, -kuraattoriin ja -psykologin palveluista tiedottamista tulisi parantaa. Erityisesti sähköisiä palveluja ja helppoa tavoitettavuutta toivottiin. Lapsen tai nuoren hoito- ja diagnosointipolkuja on tarpeen selkeyttää ja sujuvoittaa.

Vammaisneuvoston käymässä opiskeluhoitosuunnitelmaa koskevassa keskustelussa nostettiin esille esteettömyys ja kiusaamisen ehkäisy. Kokouksessa käytiin myös yleisempää keskustelua vammaisuuden huomioimisesta perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Maahanmuuttajaneuvosto nosti esille huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön ja osallisuuden. Lisäksi he toivat esille huolensa siitä, että maahanmuuttajanuoria siirtyy peruskoulusta lukiokoulutukseen ja sieltä edelleen korkeakouluihin vähän suhteessa kantaväestöön.

Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön nuorten ryhmä nosti hyvinä yhteisöllisyyttä tukevinä käytäntöinä kouluissa sen, että sama luokka on yhdessä pitkään. Välitunneilla on nuorten mielestä myös suuri merkitys. Yhteisöllisiä ongelmia kouluissa ovat syrjintä, kiusaaminen ja väkivalta, päihteet, henkilöstöön liittyvät asiat (esim. opettajien väsymys, luottamuksen puute), fyysinen ympäristö (tilojen esteellisyys, wc-tilojen määrä, liian täydet koulut) ja toimintakulttuuri (haasteet tiedottamisessa, yhteisten sääntöjen noudattamattomuus, osallistumattomuus esim. yhteisiin tapahtumiin). Yhtenä keskeisimpänä asiana opiskeluhoollon näkökulmasta nuoret nostivat kouluruuan merkityksen. Suurena haasteena opiskeluhoollon on nuorten mielestä jonotusajat, jolloin apua ei saa riittävän nopeasti. Sitä ei ole myöskään helppoa pyytää. Kohtaamisen taidoilla, oppilaiden arvostavalla kohtaamisella ja luotettavuudella (ettei asioita kerrota eteenpäin, jos niin on sovittu) on myös suuri merkitys.

Tampereella on laadittu lakisäätäinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022-2025. Suunnitelma sisältää tavoitteet ja toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja monet niistä koskevat opiskeluhoollon, muun muassa seuraavat:

Ilmiö	Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuu
Hyvät sosiaaliset suhteet	Lapset ja nuoret kohdataan palveluissa/arkiympäristöissä tasa-arvoisesti, kunnioittavasti ja arvostavasti. Jokaisen lapsen ja nuoren arjessa on läsnäolevia ja helposti lähestyttäviä aikuisia.	Lasten ja nuorten kanssa toimivien kohtaamis- ja vuorovaikutustaitoja ja yksinäisyyden tunnistamisen osaamista vahvistetaan koulutuksin muun muassa osana Hyvän mielen kunta –hanketta.	Kouluterveyskyselyn mittarit: opettajalta saatu oikeudenmukainen ja välittävä kohtelu (%), mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (%), yksinäisyyttä kokevat (%) Toteutetut koulutukset	Sivistyspalvelut Sosiaali- ja terveystieteiden osasto Toisen asteen koulutus
Mielen hyvinvointi	Lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tuetaan arjen ympäristöissä	Yhteisöllistä opiskeluhoollon vahvistetaan Hyvän mielen kunta -hankkeen työkalupakin toimintamalleja otetaan käyttöön. Tavoitteena saada vuosittain Hyvän mielen työpaikka ja oppilaitos status.	Yhteisölliseen työhön käytetyn työajan osuus koulukuraattoreilla ja psykologeilla lisääntyy Käyttöön otetut toimintamallit, mm. Mielenterveyden ensiapu	Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen sekä opiskeluhoollon toimijat Varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus, ammatillinen koulutus hyvinvointityöryhmä

		Mielenterveyden ensiaputaidot kansalaistaidoiksi kuten ensiaputaidot		
	Mielenterveyden hoidon saatavuutta kehitetään ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä lisätään	Näyttöön perustuvan IPC-menetelmän käyttöönoton laajentaminen ja juurruttaminen opiskeluhollossa	IPC-koulutettujen sekä IPC-jaksojen määrä opiskeluhollossa	Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen opiskeluhoito
		Opiskeluholllon mielenterveytyön kehittäminen Elämä edessä Pirkanmaa -mallin mukaisesti perusopetuksessa	Elämä edessä Pirkanmaa -mallin mukainen toimintamalli on Tampereella perusopetuksen opiskeluhollossa	Perusopetuksen opiskeluhoito
Turvallinen arki	Lisätään lasten ja nuorten kasvuympäristöjen turvallisuutta. Lasten ja nuorten sekä heihin kohdistuvaan väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumiseksi kehitetään toimintatapoja (mm. puheeksi ottaminen eri palveluissa) ja toimivia yhteistyön rakenteita.	Lasten kasvuympäristöissä (esim. kouluissa ja oppilaitoksissa) tapahtuvaan kiusaamiseen ja väkivaltaan puututaan systemaattisesti. Vahvistetaan ja selkeytetään kiusaamistilanteiden hallintaan ja hoitamiseen liittyvää viranomaisten välistä yhteistyötä (LYK)	Apua ja neuvoja sosiaalisen median vaaroihin ja ongelmatilanteisiin sovelluksen avulla, käytön laajuus kouluissa ja oppilaitoksissa Kiusaamiseen ja väkivaltaan puuttumisen toimintamalli on laadittu, yhteisölliset toimintamallit kiusaamisväkivallan ehkäisemiseen Monialaista ja jalkautuvaa työtä vahvistetaan lasten ja nuorten väkivaltaisuuden ja jengiytymisen ehkäisytoimenpiteiden kehittämiseksi (yhteistyö hyvinvointialueen ja kaupungin toimijoiden välillä)	Varhaiskasvatus ja esiopetus Perusopetus Toisen asteen koulutus Liikunta- ja nuorisopalvelut Järjestöt
		Kiusaamisen vastaisia suunnitelmia ja niiden toimenpiteitä käsitellään lasten kanssa tavoitteena kiusaamisen selkeä vähentyminen (LYK)	Kouluterveyskyselyn tulokset: kiusattujen osuus, kiusaamiseen osallistuneiden osuus Tampereen 4- ja 6-vuotiaiden perheille suunnattujen kyselyjen tulokset	Varhaiskasvatus ja esiopetus, perusopetus, toisen asteen koulutus
Terveelliset elintavat	Edistetään lasten ja nuorten hyvää ravitsemusta	Perusopetukseen luodaan yhteinen toimintamalli kouluruokailun edistämiseksi (kouluruoan laatu, kouluruokailukulttuuri) Huomioidaan oppilaiden osallisuus	Toimintamalli luotu Kouluterveyskyselyn tulokset	Perusopetus, Kouluterveydenhuolto, Yhteisöllinen opiskeluhoito, ruokapalvelut
		Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ruokakasvatus on suunnitelmallista ja niissä hyödynnetään Neuvokkaan perheen ja Maistuvan koulun ruokakasvatuksen menetelmiä.	Seuranta nykytila.fi-työkalun avulla	
		Levitetään hyviä käytäntöjä toisen asteen oppilaitoksissa, esim. lisätään kokkikursseja	Kurssien määrä	

Vahvistetaan ehkäisevää päihdetyötä	oppilaitosten valinnaisaineiden tarjontaan.		Toisen asteen oppilaitokset Opiskeluhoolto Ruokapalvelut
	Toisen asteen koulutuksessa edistetään opiskelijoiden oppilaitosruokailua (lukuvuoden 2022-23 teema): opiskelijoiden osallistuminen ruokailuun sekä ruokailussa tehtyjen valintojen monipuolisuus (kasvisruoka, seka-ruoka, salaattipöytä ym. aterian osat). Työtä tehdään yhteistyössä oppilas- ja opiskelijakuntien kanssa.	• Tehdyt toimenpiteet • Kouluterveyskyselyn mittari: koululounaan syö-mättä jättäminen	
	Päihdekasvatuksen toimintamallit päivitetään vastuuhenkilöiden kanssa varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, perusopetuksessa ja 2.asteen koulutuksessa.	• Toimintamallit on päivitetty	Sivistyspalvelut Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut Toisen asteen koulutus
	Varhaiskasvatuksessa alueellisen ehkäisevän päihdetyön tuen tarpeiden kartoitus.	• Ehkäisevän päihdetyön tuen tarpeet on kartoitettu	Sivistyspalvelujen yhteiset palvelut Varhaiskasvatus
	Ehkäisevän päihdetyön tarkistuslista otetaan käyttöön.	• Tarkistuslista on käytössä	Sivistyspalvelujen yhteiset palvelut

Taulukko 10. Tampereen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman opiskeluhooltoon liittyvät tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja vastuutahot.

Näistä ilmiöistä ja teemoista sisällytetään koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin seuraavat tavoitteet:

1. Opiskeluhoitopalveluiden saatavuuden ja henkilöstön riittävyyden turvaaminen
2. Opintoihin kiinnittyminen sekä poissaoloihin puuttuminen
3. Opiskelijoiden kiusaamiseen, häirintään, syrjintään ja väkivaltaan puuttuminen
4. Yhteisöllisen opiskeluhoillon vahvistaminen
5. Opiskelijoiden, koko kouluyhteisön henkilöstön sekä huoltajien osallisuuden lisääminen yhteisöllisessä opiskeluhoollossa

6. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat

Tampereen tehdään erilliset opiskeluhoitosuunnitelmat esi- ja perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen, jota tämä yhteinen osa täydentää. Nämä suunnitelmat käsitellään palveluista vastaavissa lautakunnissa elokuussa 2023.

Lisäksi tässä suunnitelmassa mukana ovat yksityisten koulutusten järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat. Opiskeluhoitosuunnitelmat ovat osa Tampereen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.